

Φανταστική Επαφή ως Στρατηγική κατά της Προκατάληψης: Παρουσίαση και Κριτική Θεώρηση μιας Κοινωνιοψυχολογικής Παρέμβασης

Ιωάννης Χριστοδούλου (Α. Μ.: 1567201700225)

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τμήμα Ψυχολογίας

Μάθημα: Εφαρμοσμένη Κοινωνική Ψυχολογία (ΨΧ78)

Αναπλ. Καθηγητής Βασίλης Παυλόπουλος

Χειμερινό εξάμηνο 2020-2021

Περιεχόμενα

- Σκοπός Παρέμβασης
- Θεωρητικό Υπόβαθρο
- Παρέμβαση
 - Συμμετέχοντες
 - Διαδικασία
 - Μετρήσεις
- Ερευνητικές Υποθέσεις
- Αποτελέσματα
 - Ανάλυση Διαδρομών
- Κριτική Επισκόπηση Εμπειρικής Μελέτης
- Take Home Message
- Βιβλιογραφία

Σκοπός Παρέμβασης

- ▶ Δημιουργία κοινωνιοψυχολογικής παρέμβασης για παιδιά (Stathi et al., 2014)
- ▶ Μελέτη αποτελεσματικότητας Φανταστικής Επαφής ως στρατηγικής για την αύξηση της επιθυμίας για επαφή με μέλη εξωομάδας.
- ▶ Σκοπός: Ενδυνάμωση διομαδικών σχέσεων και μείωση προκατάληψης

Θεωρητικό Υπόβαθρο

- Θεωρία της Διομαδικής Επαφής (Allport, 1954· Pettigrew, 1998)
- Υπόθεση Επαφής: Οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ μελών διαφορετικών ομάδων μπορούν – υπό συγκεκριμένες συνθήκες- να βελτιώσουν τις διομαδικές σχέσεις (Allport, 1954).
- Τρία είδη επαφών: Η Πραγματική, η Εκτεταμένη και η Φανταστική Επαφή.
- Φανταστική Επαφή ορίζεται ως “η νοερή προσομοίωση της κοινωνικής αλληλεπίδρασης με μέλη μιας εξωομάδας” (Crisp et al., 2008, σ. 8).
- Υπόθεση Φανταστικής Επαφής αναφέρεται στην δυνατότητα της νοερής απεικόνισης να ενεργοποιήσει σκέψεις και συναισθήματα που, υπό πραγματικές συνθήκες, συνδέονται με θετικές διομαδικές αλληλεπιδράσεις.

Θεωρητικό Υπόβαθρο

- ▶ Η έρευνα των Stathi et al. (2014) βασίζεται στην αντίστοιχη έρευνα και παρέμβαση των Vezzali et al. (2012) όπου μελετήθηκε η αποτελεσματικότητα της Φανταστικής Επαφής ως στρατηγικής για την αύξηση της επιθυμίας για διομαδική επαφή.
- ▶ Ωστόσο η παρούσα έρευνα δεν αποτελεί μια αναπαραγωγή μιας άλλης καθώς συνεξετάζονται δύο νέοι πιθανοί υποκείμενοι μηχανισμοί ως ρυθμιστές της επίδρασης της Φανταστικής Επαφής.
 1. Αντιλαμβανόμενη Ομοιότητα με την Εξωομάδα
 2. Θετικές Στάσεις προς Εξωομάδα

Συμμετέχοντες

- Το δείγμα απαρτίστηκε από λευκά παιδιά βρετανικής καταγωγής μαθητές δημοτικού.

N	129
Αγόρια	65
Κορίτσια	59
Δεν απάντησαν	5

- Μονοπαραγοντικός ερευνητικός σχεδιασμός. Τυχαία τοποθέτηση παιδιών σε ομάδα παρέμβασης και ομάδα ελέγχου.
- Η μέση ηλικία και των δύο ομάδων ήταν τα 8 έτη και 7 μήνες και η ηλικία των παιδιών κυμαινόταν από 7 χρονών έως 9 ετών και 11 μηνών.

Διαδικασία

- ▶ Η παρέμβαση περιείχε μια δραστηριότητα εξάσκησης της Φανταστικής Επαφής η οποία γινόταν 1/εβδ. επί 3 εβδομάδες.
- ▶ Ζητούμενο: Δημιουργία μιας φανταστικής ιστορίας θετικής συναναστροφής με το παιδί της εξωομάδας.

Πάρκο

Σκύλος

Συμμετέχων

Παιδί Εξωομάδας

Μετρήσεις

- ▶ 4η εβδομάδα: Διεξαγωγή ατομικής συνέντευξης με τα παιδιά και των δύο ομάδων
- ▶ Διάρκεια: 15-20'
- ▶ Μέτρηση: Αντιλαμβανόμενης Ομοιότητας με Εξωομάδα- Ενδοομάδα (Aron et al., 1992)
Στάσεων προς Εξωομάδα- Ενδοομάδα (Cameron & Rutland, 2006)
Επιθυμίας για Επαφή με Εξωομάδα- Ενδοομάδα (Cameron et al., 2006)
- ▶ Οι συνεντευκτές ήταν διαφορετικοί ερευνητικοί βοηθοί αλλά επίσης ειδικά εκπαιδευμένοι να ελέγχουν τις αντιδράσεις τους στις απαντήσεις των παιδιών, να παρέχουν ουδέτερη ανατροφοδότηση έτσι ώστε να μειώνεται ο κίνδυνος των κοινωνικά αποδεκτών απαντήσεων.

Μετρήσεις

- Αντιλαμβανόμενη Ομοιότητα: Απλοποιημένη έκδοση της κλίμακας «Ένταξης άλλων στον εαυτό» (Aron et al., 1992). 3 ζευγάρια κύκλων που αναπαριστούσαν τον εαυτό, την ενδοομάδα και την εξωομάδα οι οποίοι τέμνονταν με διαφορετικούς τρόπους.
- Στάσεις: Θετικά Χαρακτηριστικά (ευγενικό, όμορφο, καλό, φιλικό, έξυπνο), Αρνητικά (κακό, βρώμικο, εγωιστής, άτακτο, μη φιλικό) → Ενδοομάδα/ Εξωομάδα. 4/βαθμη Κλίμακα Likert. Εξαγωγή μέσου όρου για κάθε παιδί.
- Επιθυμία για επαφή: Σε 5/βαθμη κλίμακα Likert να δείξουν πόσο συμπαθούν το παιδί αυτό, πόσο θα ήθελαν να παίξουν μαζί του και να δειπνήσουν σπίτι τους. Παρουσίαση φωτογραφιών εξωομαδικών και ενδοομαδικών παιδιών. Εξαγωγή μέσων όρων.

Ερευνητικές Υποθέσεις

1. Η Φανταστική Επαφή θα επιφέρει θετικότερες στάσεις, μεγαλύτερη αντιλαμβανόμενη ομοιότητα και ισχυρότερη επιθυμία για επαφή με την εξωομάδα.
2. Η Φανταστική Επαφή θα επιφέρει μηδενικό αντίκτυπο σε ό,τι αφορά την ενδοομάδα. Με άλλα λόγια και οι δύο ομάδες θα σημειώσουν παρόμοιες τιμές στις μεταβλητές αναφορικά με την ενδοομάδα.
3. Η επίδραση της Φανταστικής Επαφής θα διαμεσολαβείται από τους υπό μελέτη υποκείμενους μηχανισμούς (Ομοιότητα και Στάσεις προς Εξωομάδα).

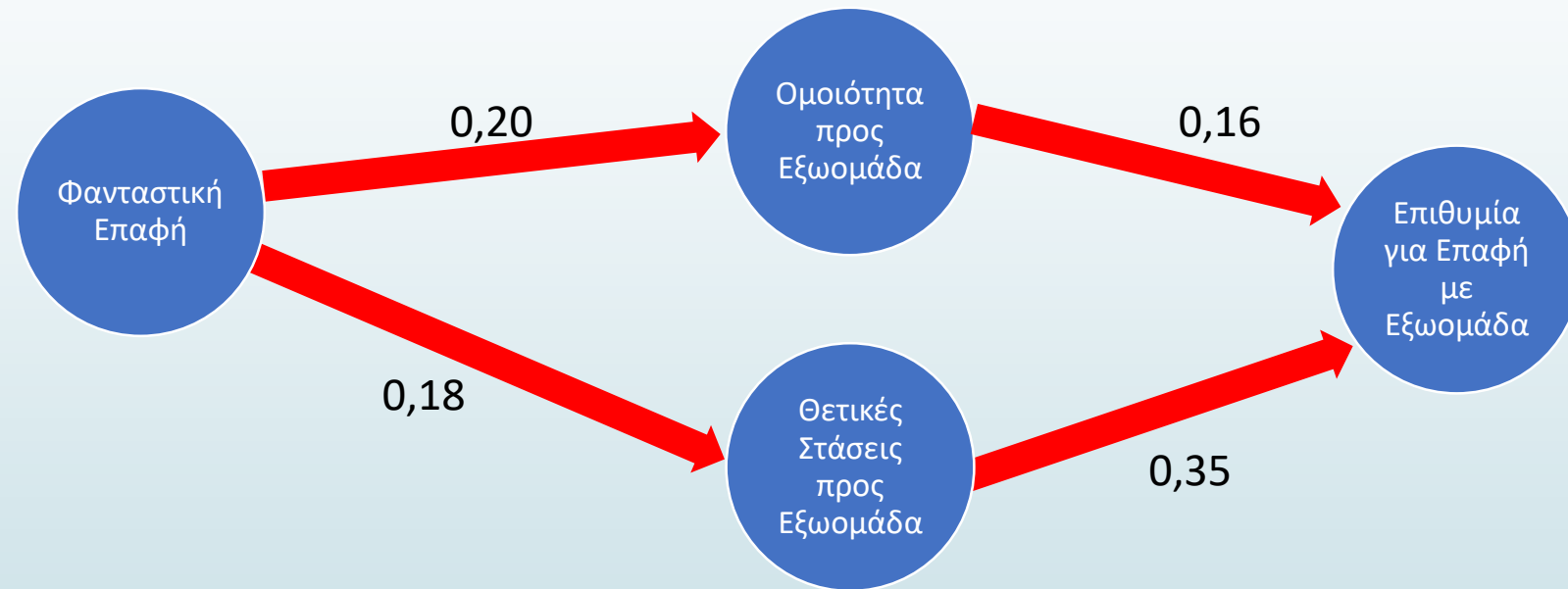
Αποτελέσματα

- Επιστρατεύτηκε το κριτήριο t για ανεξάρτητα δείγματα όπου εξυπηρετεί την σύγκριση μέσω όρων μεταβλητών. Ανάδειξη στατιστικά σημαντικών διαφορών μεταξύ των δύο ομάδων.

	Ομάδα Παρέμβασης	Ομάδα Ελέγχου	
Αντιλαμβανόμενη Ομοιότητα	$M = 0,95$	$M = 0,70$	$t(127) = -2,31$
	$SD = 0,65$	$SD = 0,54$	$p < 0,05$, $d = 0,42$
Στάσεις	$M = 1,35$	$M = 1,03$	$t(127) = -2,12$
	$SD = 0,85$	$SD = 0,83$	$p < 0,05$, $d = 0,38$
Επιθυμία για Επαφή	$M = 4,13$	$M = 3,79$	$t(127) = -2,08$
	$SD = 0,80$	$SD = 0,99$	$p < 0,05$, $d = 0,39$

- Στατιστικά ασήμαντη επίδραση της παρέμβασης πάνω στις μεταβλητές αναφορικά με την ενδοομάδα.

Ανάλυση Διαδρομών

- ❖ Η Ανάλυση Διαδρομών έδειξε ότι ο μηχανισμός των Θετικών Στάσεων συνιστά τον ισχυρότερο παράγοντα διαμεσολάβησης και υπόσχεται με μεγαλύτερη πιθανότητα την αύξηση της επιθυμίας για διομαδική επαφή.
- ❖ Επομένως η διαδρομή ΦΕ -> Θετικές Στάσεις -> Επιθυμία για Διομαδική Επαφή είναι η ισχυρότερη.

Κριτική Επισκόπηση Θεωρητικού Πλαισίου

Θεωρητική Συνεισφορά Έρευνας:

- ❖ Πρωτοτυπία
- ❖ Εμπλουτισμός βιβλιογραφίας και Θεωρίας Διομαδικής Επαφής
- ❖ Εντοπισμός ενός σημαντικού μηχανισμού (ΦΕ-> Θετικές Στάσεις -> Επιθυμία για Επαφή

Θεωρητικοί Περιορισμοί Έρευνας:

- ❖ Ελλιπής βιβλιογραφία για τους μελετώμενους μηχανισμούς
- ❖ Οι μεταβλητές εξήγησαν το 18% της διασποράς της Επιθυμίας για Επαφή
- ❖ Τι συμβαίνει με το υπόλοιπο 72% ; Ποιες μεταβλητές το εξηγούν;

Κριτική Επισκόπηση Μεθοδολογίας

- ▶ Ηλικία δείγματος μεταξύ 7 και 9 ετών.
- ▶ Μη έλεγχος επιδράσεων Hawthone
- ▶ Απουσία baseline και follow-up μέτρησης
- ▶ Η εξωομάδα αποτελούσε παιδιά ασιατικής καταγωγής. Θα μπορούσαν η τεχνική της Φανταστικής Επαφής να φέρει ανάλογα αποτελέσματα και για άλλες εθνοπολιτισμικές εξωομάδες;
- ▶ Τα παιδιά ήταν όλα βρετανικής καταγωγής και φοιτούσαν σε μια αγροτική περιοχή με ομοιογενές πληθυσμό. Επομένως η κοινωνία αυτή έχει λιγοστές ευκαιρίες για διομαδική επαφή και είναι πιο επιρρεπής στην προκατάληψη. Θα μπορούσαν όμως τα ευρήματα αυτά να γενικευτούν και σε πολυπολιτισμικές κοινωνίες;

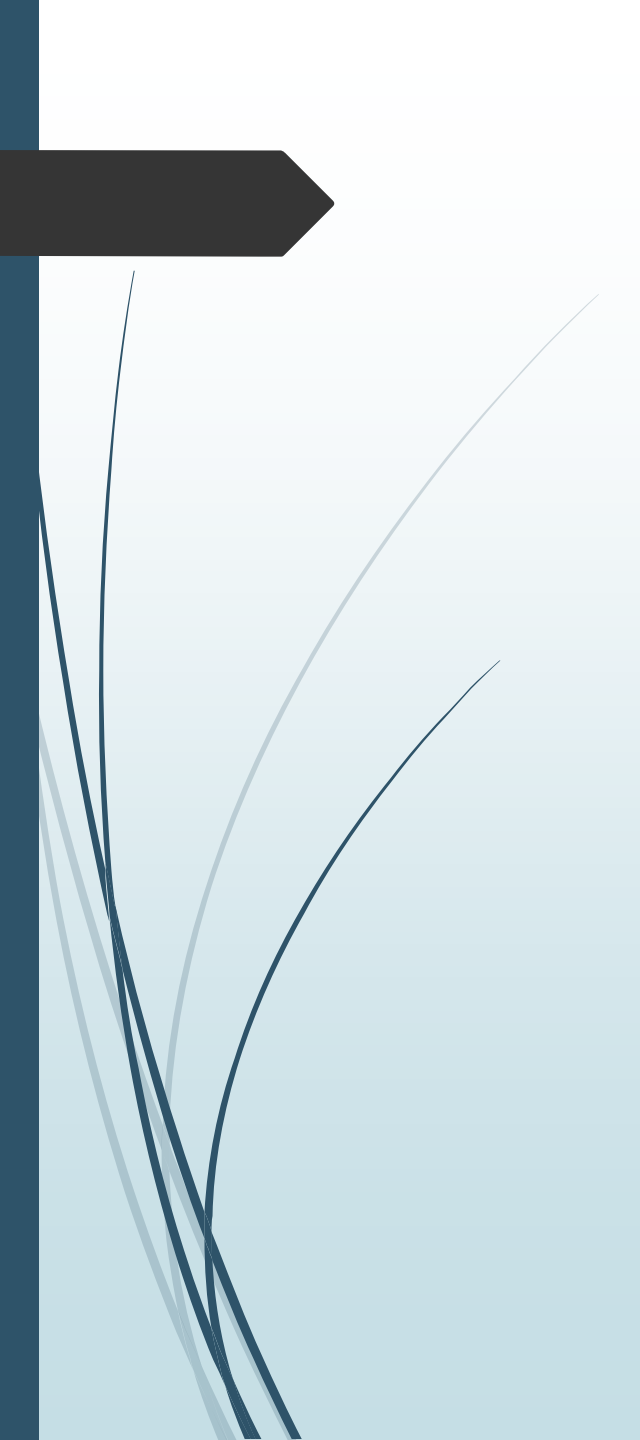
Κριτική Επισκόπηση Πρακτικής Χρησιμότητας Παρέμβασης

- ▶ Ανάπτυξη ενός νέου εργαλείου που είναι οικονομικό, ευέλικτο, προσβάσιμο και εύκολα εφαρμόσιμο για την αντιμετώπιση της προκατάληψης και την ενδυνάμωση των διομαδικών σχέσεων.
- ▶ Αξιοποίηση και σε νατουραλιστικά περιβάλλοντα.
- ▶ Αποτρέπει την βίωση άγχους όπου συμβαίνει συχνά σε εμπειρίες πραγματικής διομαδικής επαφής (Stephan & Stephan, 1985).
- ▶ Ωστόσο... η Φανταστική Επαφή δεν υπερτερεί της πραγματικής επαφής, πράγμα αναμενόμενο σύμφωνα με την Θεωρία της Διομαδικής Επαφής. Όμως αποτελεί ένα επιπρόσθετο εργαλείο με μικρότερη αποτελεσματικότητα που όμως μπορεί να αξιοποιηθεί σε πλαίσια όπου η πραγματική επαφή είναι ανέφικτη (πχ λόγω έντονου διαχωρισμού, περιθωριοποίησης, ομοιογενών κοινωνιών).

Take Home Message

- Η φανταστική επαφή είναι η νοερή αναπαράσταση της αλληλεπίδρασης με εξωομαδικά άτομα.
- Δεν είναι τόσο αποτελεσματική όσο η άμεση επαφή αλλά μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά.
- Είναι χρήσιμη σε περιοχές με ομοιογένεια όπου υπάρχουν ελάχιστες ευκαιρίες για διομαδική επαφή ή όπου αυτή προκαλεί έντονο άγχος.
- Είναι μια εύκολα εφαρμόσιμη, οικονομική και ευέλικτη και προσβάσιμη σε όλους στρατηγική για την μείωση της προκατάληψης και την ενδυνάμωση των διομαδικών σχέσεων.

Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας!

Είμαι στην διάθεσή σας για ερωτήσεις

Βιβλιογραφία

- ▶ Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Doubleday Anchor Books.
- ▶ Aron, A., Aron, E. N., & Smollan, D. (1992). Inclusion of other in the self scale and the structure of interpersonal closeness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63, 596-612.
- ▶ Cameron, L., & Rutland, A. (2006). Extended contact through story reading in school: Reducing children's prejudice towards the disabled. *Journal of Social Issues*, 62, 469-488.
- ▶ Cameron, L., Rutland, A., Brown, R., & Douch R. (2006). Changing children's intergroup attitudes toward refugees: Testing different models of extended contact. *Child Development*, 77, 1208-1219.
- ▶ Crisp, R. J., Stathi, S., Turner, R. N., & Husnu, S. (2008). Imagined intergroup contact: Theory, paradigm and practice. *Social and Personality Psychology Compass*, 3, 1-18.
- ▶ Pettigrew, T. F. (1998). Intergroup contact theory. *Annual Review of Psychology*, 49, 65-85.
- ▶ Stathi, S., Cameron, L., Hartley, B., & Bradford, S. (2014). Imagined contact as a prejudice-reduction intervention in schools: The underlying role of similarity and attitudes. *Journal of Applied Social Psychology*, 44, 536-546.
<https://doi:10.1111/jasp.12245>
- ▶ Stephan, W. G., & Stephan, C. W. (1985). Inter-group anxiety. *Journal of Social Issues*, 41, 157-175.
- ▶ Vezzali, L., Capozza, D., Giovannini, D., & Stathi, S. (2012). Improving explicit and implicit intergroup attitudes using imagined contact: An experimental intervention with elementary school children. *Group Processes and Intergroup Relations*, 15, 203-212.